

УДК 336..247+656.13(477):355.01

DOI: 10.24144/2078-1431.2022.1(28).157-162

Володимир Поляков, Олеся Травницька,
аспіранти (спец. 051 Економіка),

Юрій Кушнір,
кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РОЗМИТНЕННЯ АВТОМОБІЛІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено та проаналізовано вплив російсько-української війни на загальний стан з імпортуванням автомобілів та напрями подальших змін зазначеного імпорту, сучасну ситуацію з розмитненням автомобілів в Україні. Запропоновано альтернативний варіант їх розмитнення в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: «нульове» розмитнення, імпорт автомобілів, Україна, воєнний стан.

The article examines and analyzes the need for “affordable” cars, the current situation with customs clearance of cars in Ukraine, how the war affected the general picture of car imports and the direction of further changes in car imports. An alternative option for customs clearance of cars under the legal regime of “martial law” is proposed.

Keywords: «zero» customs clearance, import of cars, Ukraine, martial law.

За період від 24 лютого 2022 року, коли Росія розгорнула повномасштабне вторгнення в Україну, чимало людей втратили свої домівки та автомобілі. Разом з тим, для багатьох автомобіль став інструментом порятунку, який дозволив евакуювати близьких з небезпечних регіонів України.

Під час дії воєнного стану задля спрощення процедури заповнення митної декларації та з метою зменшення черг на кордонах було ухвалено Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану»[1].

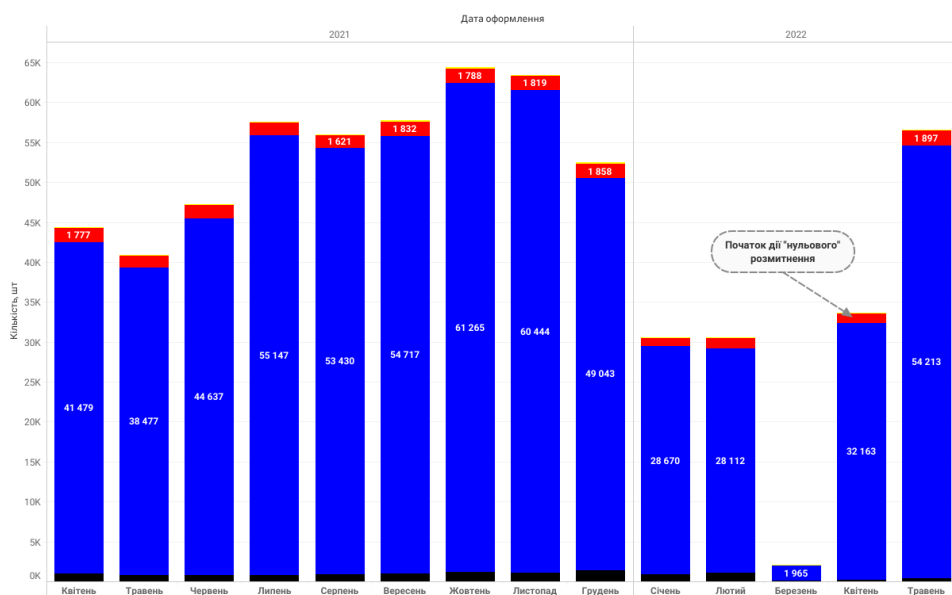
Особливу увагу варто приділити «нульовому» розмитненню, яке почало діяти з квітня, згідно з яким українці звільнялися від сплати ввізного мита, ПДВ та акцизного збору за ввезені з-за кордону автомобілі. Тобто розмитнення, яке зазвичай у середньому обходилося у 2000 доларів, з «нульовим» розмитненням не коштує нічого. За різними даними та оцінками, за один місяць українці купили майже 100 тис. автомобілів за кордоном, а державний бюджет недоотримав близько 10 мільярдів гривень.

Якщо бути більш точним, то в період з 9 квітня по 19 травня в Україну було ввезено з-за кордону 90269 транспортних засобів за «нульовим» розмитненням. У розрізі видів: 86,4 тис. од. – легкові автомобілі (95,7%),

1,9 тис. од. – вантажні автомобілі (3,4 %), сідлові тягачі – 354 од.(6%) та автобуси -155 од. (0,3%).

Порівнюючи з аналогічним періодом минулого року (квітень-травень), загальний імпорт вживаних транспортних засобів зріс лише на 6%. Тобто зростання імпорту не можна назвати багаторазовим, а скоріше поверненням до довоєнних обсягів з невеликим зростанням.

Натомість суттєве зростання помітне, якщо порівнювати квітень із березнем 2022 року, коли з-за кордону привезли лише 2118 вживаних автомобілів. У перший місяць дії «нульового розмитнення» в Україну імпортували 33,7 тис. транспортних засобів з пробігом, що майже у 15 разів більше, ніж попереднього місяця (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка імпорту автомобілів в Україну (квітень 2021 – травень 2022 р.)

Джерело: (https://public.tableau.com/app/profile/idar6228/viz/_16548700461400/sheet1_1)

За даними інституту досліджень авторинку, понад 91% автомобілів, привезених з-за кордону протягом квітня-травня, були придбані в країнах ЄС (82,3 тис. шт.). Варто відзначити збільшення автомобілів «європейських» та зменшення «американських», яке пов'язане, в першу чергу, з логістичними проблемами (блокада портів, адже більшу частину – понад 80% американських автомобілів – доставляли в Україну через порти). В січні-лютому частка авто з Америки становила майже 28% (17 тис. шт.), у квітні-травні – лише 4,7% (4,3 тис.). Через тимчасово заблоковані українські порти доставлення таких машин ускладнилось та подорожчало.

Тимчасова дія «нульового» розмитнення, з нечітко зафіксованою датою закінчення спонукала до купівлі автомобіля, який можна доставити протягом кількох днів чи тижнів, але не місяців. З цих же причин скоротилася кількість автомобілів з Південної Кореї: із 3,9% (2,4 тис. шт.) в січні-лютому до 0,8% у квітні-травні (0,8 тис. шт.). Найбільше за період дії «нульового» розмитнення з Польщі було ввезено 37,2% від загальної кількості вживаних авто за час «нульовим» розмитненням – понад 30 тис. автомобілів. З Німеччини завезли 28,7% (понад 23 тис. автомобілів), з Литви 13% – 10,5 тис. автомобілів. Частка імпортованих авто з США становила 5,2%. Також популярністю серед українців користуються автомобілі з Чехії, Нідерландів, Франції, Словаччини, Бельгії та Швейцарії, однак їх частка не перевищувала 2-3% від загального імпорту.

Більшість автомобілів, які були імпортовані за час «нульового» розмитнення, – це легковики вартістю до 5 тис. дол. США (понад 78%). Найбільша частка автомобілів знаходилась у діапазоні 1-2 тис. дол. США (28,2%) та 2-3 тис. дол. США (19,5%). Середня вартість вживаного легковика з-за кордону становила 4268 дол. США. У січні-лютому 2022 року цей показник був на рівні 4759 дол. США.

За період дії «нульового» розмитнення значно скоротилася частка автомобілів ціною до 1 тис. дол. США. У січні-лютому таких машин було 17,2% від загальної кількості (9,8 тис. шт.), а у квітні-травні – лише 6,2% (5,3 тис. шт.). За увесь час дії «нульового» розмитнення автомобілів вартістю понад 50 дол. США до України було ввезено 348 легковиків (0,4% від загальної кількості).

Середній вік автомобілів, імпортованих за час дії «нульового» розмитнення, склав 14 років. Найбільше автомобілів 2004-2009 років випуску [3].

За аналізований період було сформовано топ-10 марок автомобілів, які імпортували найчастіше. Так, найбільше було завезено автомобілів моделі: VOLKSWAGEN PASSAT – 5654 шт.; слідом іде VOLKSWAGEN GOLF – 4542 шт.; SKODA OCTAVIA – 3483 шт.; AUDI A6 – 2414 шт.; VOLKSWAGEN TOURAN – 2309 шт.; RENAULT MEGANE – 2302 шт.; AUDI A4 – 2282 шт.; OPEL ZAFIRA – 2088 шт.; FORD FOCUS – 1863 шт.; OPEL ASTRA – 1782 шт.

Зі слів першого заступника голови Державної митної служби України Олександра Шуцького, держбюджет міг би отримати понад 10 мільярдів гривень у разі сплати митних платежів при ввезенні цих транспортних засобів. Але завдяки тому, що митні платежі були скасовані, ці гроші залишилися в українських сім'ях.

У разі скасування «нульового» розмитнення імпорт знову призупиниться та становитиме 2-3 тисячі в місяць, наголошують експерти Інституту досліджень авторинку.

Всупереч усім аргументам за збереження «нульового» розмитнення, Кабмін запропонував, а профільний комітет та більшість народних депутатів ухвалили рішення про повернення до повних ставок митних платежів. Президент підписав закон про скасування «нульового» розмитнення, який почав діяти з 01 липня 2022 року [2].

Зі скасуванням «нульового» розмитнення відбулось повернення до системи розмитнення 2018 року. Відповідно до нового «старого» закону акцизний збір на ввезення авто вартістю 4-5 тис. дол. США може становити 200-300% від їх вартості, що економічно невитідно. Результат, який буде видно вже в серпні-вересні цього року, буде невтішний: замість десятків тисяч ввезених вживаних легковиків у місяць, імпортуватимуть лише кілька тисяч, а замість додаткових надходжень бюджет отримає лише втрати.

Варто зазначити, що в липні будуть оформлені автомобілі, які не встигли переоформити за час дії «нульового» розмитнення. Тому податкові надходження та загальна кількість авто, оформлених на митницях, будуть порівняно великими.

Основною причиною високого попиту на авто в Україні є низький рівень автомобілізації країни. Так, в Україні цей рівень є найнижчим у Європі: 250 авто на 1000 осіб проти 600 в Євросоюзі. Тому українці купуватимуть автомобілі й надалі, питання лише в тому, які та за яку ціну[3].

Перші кілька місяців після скасування «нульового» розмитнення українці купуватимуть автомобілі на внутрішньому ринку. Проте паралельно зі скороченням пропозиції на ринку автомобілів, привезених «під нуль», ціни на авто в Україні поступово зростатимуть. В першу чергу — на популярні моделі легковиків. До кінця року подорожчання може становити до 30% від їх вартості і навіть більше, якщо загострюватиметься криза та дефіцит авто на світовому авторинку.

При теперішній моделі розмитнення восени цього року імпортуватимуть більше авто з Америки – порівняно з європейським ринком вони мають меншу вартість, що робить такий крок все ще більш-менш вигідним. Дорогі автомобілі (преміум класу – податки на такі авто становлять лише 35-40% від їх вартості) ввозитимуть і надалі. Для електромобілів – авто з електричним двигуном – залишився єдиний платіж: акциз, що становить 1 євро за кіловат батареї. Збір до Пенсійного фонду на електроавтомобілі з 1 липня скасували, одночасно зі скасуванням «нульового» розмитнення. Вантажівки, автобуси та спецтехніка – кількість імпорту цього транспорту завжди була незначною, однак потреба в них залишається високою.

Одним з варіантів модернізації системи розмитнення авто міг би стати досвід Польщі [4].

Оплата акцизного збору за ввезений автомобіль — акцизна ставка на особисті автомобілі незалежно від року їх випуску в Польщі становить:

- з двигуном до 2.000 смт включно — 3,1%;
- з двигуном понад 2.000 смт — 18,6%;

Сплата до бюджету прибуткового податку VAT:

- авто віком до 6 місяців, рахуючи від дня першої реєстрації, або з пробігом менше 6 тис. км — VAT оплачується в розмірі 23%;
- вживаний автомобіль, куплений за кордоном приватною особою, — VAT не стягується;
- вживаний автомобіль, куплений за кордоном юридичною особою за ціною нетто (без податків) — VAT стягується в розмірі 23%.

Варто зазначити, що для авто, придбаних на території Євросоюзу, митний збір не нараховується. Нарахування митного збору здійснюється в тих випадках, коли автомобіль куплений за межами ЄС. Митний збір встановлено в розмірі 10% від вартості авто, на підставі інвойсу, рахунку, договору купівлі-продажу або дарування.

Якщо у працівників митниці виникнуть сумніви з приводу правдивості наданої вами інформації про ціну, вони звірять вартість автомобіля з цінами каталогу на схожі авто в Польщі, і візьмуть для розрахунку ринкове значення. Вартість авто може бути перевірена митним органом. При розрахунку вартості згідно з каталогом беруть до уваги індивідуальні характеристики машини — ступінь зношеності, наявність пошкоджень, пробіг і так далі.

Така модель була б доречною в теперішніх умовах, коли потрібен баланс між надходженням платежів до бюджету та економією грошей у людей. Адже багато з них безповоротно втратили свої автомобілі в результаті військових дій, що знижує загальну мобільність, коли вона так необхідна. Автомобілі є необхідним інструментом для функціонування практично в усіх сферах життя, від доставки людей до місць роботи до їх евакуації або доставляння гуманітарних вантажів. Тому країна має вжити певні заходи для збільшення рівня автомобілізації, модернізувати процес розмитнення автомобілів з урахуванням зарубіжного досвіду, зокрема польського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX 1. URL: <http://www.golos.com.ua/article/358269>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування. URL: <http://www.golos.com.ua/article/361900>
3. Український авторинок: історія проблем та як їх розв'язати. URL: <https://eauto.org.ua/news/130-ukrajinskiy-avtorinok-istoriya-problem-ta-yak-jih-rozv-yazati>
4. Розмитнення автомобіля в Польщі. URL: <https://mojafirma.org/uk/rozmitnennja-avtomobilja-v-polshhi#comments>

REFERENCES

1. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vdoskonalennya zakonodavstva na period diy voyennoho stanu: Zakon vid 24.03.2022 № 2142-IX 1 [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the improvement of legislation for the period of martial law: Law dated March 24, 2022 No. 2142-IX 1]. *www.golos.com.ua*. Retrieved from <http://www.golos.com.ua/article/358269> [in Ukrainian].
2. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo perehlyadu okremykh pil'h z opodatkuvannya [On amend-

- ments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding revision of certain tax benefits]. *www.golos.com.ua*. Retrieved from <http://www.golos.com.ua/article/361900> [in Ukrainian].
3. Ukrayins'kyy avtorynok: istoriya problem ta yak yikh rozv'yazaty [Ukrainian car market: history of problems and how to solve them]. *eauto.org.ua*. Retrieved from <https://eauto.org.ua/news/130-ukrajinskiy-avtorinok-istoriya-problem-ta-yak-jih-rozv-yazati> [in Ukrainian].
  4. Rozmytnennya avtomobilya v Pol'shchi [Car customs clearance in Poland]. *moja-firma.org*. Retrieved from <https://mojafirma.org/uk/rozmitnennja-avtomobilja-v-polshhi#comments> [in Ukrainian].